

Tragédia Vendée vyrozprávaná Julesom Verneom

Paolo Gulisano

30. augusta 2019 † História † Francúzska revolúcia

Jules Verne - meno, ktoré generácie čitateľov poznajú vďaka nesmrteľným dielam: *Cesta do stredu Zeme, Okolo sveta za osemdesiat dní, Michail Strogov, Dvadsať tisíc míľ pod morom a mnohých ďalších*. Verne za svoj život napísal viac ako sto románov. Narodil sa 8. februára 1828 a zomrel 24. marca 1905. Prežil celé devätnáste storočie, bol svedkom premeny sveta spôsobenej vynálezom strojov, ktoré on vo svojej fantázii predpovedal. Sníval o raketách, ktoré dopraví človeka zo Zeme na Mesiac, predstavoval si ponorky ako Nautilus, jednoducho predstihol svoju dobu.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Verne s jeho fantastickými príbehmi bol pre mnohých predchodcom budúcnosti, ospevovateľom vzrušujúcich osudov. V skutočnosti bol Jules Verne čímsi iným. Bol predovšetkým *hladačom*: jeho knihy sú dobrodružstvá pri hľadaní neznámeho, nepoznaného. Verne uzatvára éru veľkých objavov, dobrodružstiev v neprebádaných krajinách, ktoré často môžu v sebe skrývať a odkrývať prekvapenia.

V skutočnosti ho podnecovala túžba odкрыť každý detail, každé miesto, každú bytosť prítomnú v stvorenom svete. Presne tak, nie jednoducho len „vo svete“ či v prírode, ale v *stvorenom* svete, pretože Verne bol hlboko presvedčeným katolíkom. Narodil sa v Bretónsku, krajine s veľmi hlbokými kresťanskými koreňmi, v zemepisnej oblasti, ktorá bola dlho nezávislou od Paríža, a ktorá mala svoju vlastnú etnickú špecifickosť z hľadiska jazyka (keltského pôvodu), zvykov, zvyklostí a tradícií. Z duchovného hľadiska západ predstavoval kraje, ktorého obyvatelia storočie predtým počúvali kázne sv. Ľudovíta Máriu Grignon de Montfort, veľkého ctiteľa Panny Márie, ktorý nimi šíril oddanosť k Panne Márii, lásku ku krížu a k ružencu.

Jules už ako chlapec prejavoval typické črty Bretóncov: zmysel pre poriadok, šetrnosť, tvrdohlavosť a hlbokú nábožnosť. Syn katolíckeho monarchistu z Nantes bol libertariánom, ale zároveň zástancom poriadku a práva. Jeden z jeho prvých životopiscov ho opísal ako človeka „uštípačného, pohotovo reagujúceho, skeptického voči všetkému, okrem jednej veci: *po celý život si uchoval dedičstvo svojho bretónskeho pôvodu, katolícku mentalitu*“. Nezmenil sa ani po rokoch, ktoré strávil ako univerzitný študent v Paríži. Stal sa doktorom práv, ale v srdci mu zostal nezmenený sen rozprávať o veľkých dobrodružstvách, cestovať vo fantázii.

V roku 1862 konečne prišiel prvý veľký vydavateľský úspech a bretónsky chlapec sa stal Julesom Verneom. Tou knihou bolo *Päť týždňov v balóne* a vynikajúce prijatie zo strany verejnosti a kritiky mu zabezpečilo zmluvu s vydavateľom. Po roku mu vyšli *Dobrodružstvá kapitána Hatterasa* a úspech bol opäť veľký. Verejnosť teraz očakávala nové diela a plodný autor ju nesklamal. Keď v roku 1864 pracoval na diele, ktoré sa malo stať jedným z jeho najuznávanejších románov, *Cesta do stredu Zeme* a malo rozhodnúť o tom, že sa definitívne stane majstrom fantázie a dobrodružstva, požiadal svojho vydavateľa, aby vydal historický román, ktorý mal dlho v šuplíku: *Gróf de Chanteleine*. Témou románu je tragická stránka dejín Francúzska a Európy, tragická a bolestná stránka udalostí pred sedemdesiatimi rokmi.

Román, ktorý opisuje povstanie vo Vendée, epos tradičnej roľníckej a katolíckej spoločnosti, agresiu spáchanú autoritárskym štátom počas Francúzskej revolúcie v roku 1789, štátom, ktorý sa formálne odvolával na revolučnú vôľu ľudu, v skutočnosti však bol hlboko odcudzený „skutočnému ľudu“ žijúcemu vo veľkých mestách i ľudu, ktorý žil na vidieku.

Francúzska revolúcia sa v tej dobe tešila (nezaslúženej) sláve, pretože o nej vychádzalo mnoho oslavných článkov a kníh. Revolúcia bola v celom Francúzsku od východu na západ vykresľovaná ako oslobodenie nevoľníkov utláčaných feudálnou spoločnosťou, ako prejav modernosti a pokroku. V skutočnosti si revolúcia inšpirovaná osvietenkými filozofiami 18. storočia, ale aj starými heretickými teóriami ako je gnóza, predsavzala bojovať predovšetkým proti Cirkvi a rozpútala hnutie *kresťanofóbie*, ktoré fakticky pretrváva dodnes, *mutatis mutandis* na začiatku 21. storočia.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Prvá fáza revolučného procesu vojny vedenej proti Cirkvi sa neobmedzovala iba na ofenzívu na poli ideí, ale bola to krutá, násilná a vražedná mašinéria prenasledujúca kresťanov – kňazov i radových veriacich – ktorá v Európe takmer poldruha tisícročia nemala obdobu. Kto sa odmietol zrieknuť viery pod hrozbou bajonetov či napriek vyhrážkam štátnych úradníkov, bol deportovaný alebo zabitý.

Verne mal veľkú odvahu, keď napísal román *Gróf de Chanteleine*: rozhodol sa vyrozprávať príbeh povstania, ku ktorému sa pripojilo aj jeho Bretónsko, pričom sa otvorene postavil na stranu porazených. Inšpiroval ho príklad jedného z jeho hlavných literárnych učiteľov, Waltera Scotta, ktorý vo svojich románoch sa postavil na stranu škótskych jakobitov, ktorých rozdrvila a prenasledovala Britská koruna. Verne sa v tomto románe stal ospevovateľom vandejskeho eposu a odhalil nám to, čo oficiálna história iba nedávno priznala (keď to už musela priznať) so zaťatými zubami.

Výstižne charakterizoval tieto udalosti v roku 1993 veľký ruský intelektuál Alexander Solženicyn, protagonist hrdinského obdobia „disentu“, t.j. kultúrneho, občianskeho a náboženského hnutia, ktoré sa v bývalom Sovietskom zväze postavilo proti komunistickej diktatúre, za čo platilo väznením, mučením

i smrťou. Pripomínajúc tisícky obetí francúzskej revolúcie, ktorá sa potom stala vzorom pre ďalšie ešte krvavejšie revolúcie, ktoré neskôr neblaho poznamenali svet vrátane tej, ktorá zničila jeho vlasť, Solženicyn uviedol, že Francúzska revolúcia sa uskutočnila v mene hesla, ktoré je vnútorne protirečivé a neuskutočniteľné: „sloboda, rovnosť, bratstvo“.

Zdroj: commons.wikimedia.com

V spoločenskom živote však sloboda a rovnosť sú vzájomne antagonistické a majú tendenciu vzájomne sa vylučovať: sloboda nezabezpečuje spoločenskú rovnosť, zatiaľ čo rovnosť obmedzuje slobodu, pretože v opačnom prípade by ju nebolo možné dosiahnuť. Pokiaľ ide o bratstvo, autentické bratstvo nie je možné budovať na základe spoločenských väzieb, ale ide o duchovný poriadok založený na tom, že sa vzájomne uznávame ako deti jediného Otca. Navyše, tento tročlenný slogan hrozivo končil dodatkom „alebo smrť“, ktorý vlastne ničil každý z týchto troch významov.

Hoci skúsenosti z Francúzskej revolúcie by mali stačiť na to, aby sa racionalistickí organizátori „šťastia ľudu“ poučili, jej kruté postupy sa stali vzorom, ktorý bol potom násilne zavádzaný a aplikovaný na iné národy.

Obyvatelia Vendée, ospevovaní Verneom, ktorí sa v roku 1793 chopili zbrane a povstali proti revolúcii, bojovali, trpeli a nezomierali pre nejaký abstraktný ideál, ale aby bránili čosi veľmi konkrétne, počnúc náboženskou slobodou, čiže možnosť pristupovať k sviatostiam, vzdelávať svoje deti v kresťanskom duchu, slobodne odovzdávať samotnú vieru.

Revolúcia však postupom času stále viac odhaľovala svoju násilnú a protikresťanskú tvár: 27. mája 1793 bol vyhlásený zákon, ktorý vyhostoval z Francúzska kňazov, ktorí odmietli prisahu vernosti štátu. Opozícia voči revolučnej tyranii mala svoje najdôležitejšie centrá najmä v západných oblastiach krajiny, vo Vendée a potom v Maine a v Bretónsku, kde roľníci šli bojovať recitujúc modlitby, spievajúc litánie a na zástave mali zobrazené Najsvätejšie Srdce Ježišovo. Bola to obeť tých, ktorí bojovali a hrdinsky padli, aby pred ústrednou mocou, ktorá premenila francúzsky režim na vojnovú mašineriu proti náboženskej viere, vydali svedectvo o svojej vernosti Cirkvi, Božím právam a svedomiu.

Pre čitateľov bol Gróf de Chanteleine svedectvom o tejto hrdinskej epopeji. Hoci kniha nebola podrobená cenzúre a autor nemusel mať obavy z toho, že kvôli nej bude zo strany oficiálnej kultúry ostrakizovaný, napriek tomu bola odsunutá medzi „kuriozity“: ako dielo katolíckeho konzervatívca trpiaceho nostalgiou po dávno pochovanej minulosti. Jules Verne musel ustúpiť: jeho *Gróf de Chanteleine* nebude *Waverleyom* ani *Rob Royom* francúzskej literatúry. Oficiálna kultúra predstierala, že si ho nevšimla, a verejnosť autora naďalej oslavovala pre jeho fantastické diela a očakávala od neho nové cesty a ďalšie dobrodružstvá. Jules tieto požiadavky plne uspokojil.

Román vyšiel koncom roku 1864 iba v časopise *Musée des Familles*, avšak jeho knižného vydania sa autor za svojho života nikdy nedočkal, hoci ho ešte v roku 1879 ponúkol na vydanie svojmu dvornému nakladateľovi Hetzelovi. Kniha o Vendejskej epopeji postupne zmizla z regálov kníhkupectiev a nezaradili ju ani do najnovších vydaní Verneovho „súborného diela“. (V slovenčine ešte nebola vydaná, kým v Čechách vyšla po prvý raz až v roku 2015, ale už je vypredaná.) Je však skutočnou poctou genialite Julesa Verneho, je poctou mučeníkom Vendée.

<https://www.ricognizioni.it/la-vandea-raccontata-da-jules-verne/>

Kniha v češtine:

<https://www.martinus.sk/?uItem=222687>

<https://www.pantarhei.sk/autori/verne-jules.html>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/tragedia-vendee-vyrozpravana-julesom-verneom/>